

VATANDAN BAŞKA SEVGİLİ BİLMİYENLER -2-

ŞEHİT MİRALAY NAZIM BEY

Dr. Selim ERDOĞAN

1907'de Mekteb-i Harbiye'den teğmen rütbesiyle mezun olmuştur.

14 yıl boyunca Çanakkale'de, Makedonya'da, Galiçya'da, Kafkasya'da savaşmıştır.

Milli Mücadele'ye ilk katılan subaylardandır.

Birinci İnönü Muharebesi'nde 4. Tümen'e komutan olarak atandığında Kurmay Yarbay'dır.

Mehmet Nazım Bey...

Kütahya Eskişehir Muharebeleri 10 Temmuz'da başladığında Yarbay Nazım Bey'in 4^{ncü} Tümeni Miralay (Ayıcı) Arif Bey'in 3^{ncü} Grubu komutasındadır. Muharebelerin bu evresi Yunanlıların kesin sonucu nerede arayacağını anlamadığı, belirsizlik dönemidir.

Nitekim Trikupis komutasındaki Kuzey Tümenler Grubu'nun Bilecik – İnegöl kesimindeki hareketi uzun süre Batı Cephesi'ni meşgul etmiş, 13 Temmuz'a gelindiğinde belirsizlik yerini kaosa bırakmıştır. Buna Arif Bey'in cephesini yeterince tahkim etmemesi de eklenince sıkıntı büyür. Topçulara taktik uygulama aşamasında tümen komutanlarının komuta etmesi düşmana karşı en etkili silahın etkili kullanılamamasını getirir. Sorunlar birbirine eklenirken Yunan II. Kolordusu cephesini Kütahya – Altıntaş kesimine çevirir.

Bu aşamada Nazım Bey'in 4^{ncü} Tümeni iki alayla 4^{ncü} Grup (Kemalettin Sami Bey) emrine, Kütahya kesimine kaydırılır. Tümen'in 132^{nci} Alayı 3^{ncü} Grup emrinde kalır. 4^{ncü} Tümen bu kritik hatta Yumruçal – Nasuhçal kesimini savunacaktır. Bu aşamada bir başka sorun ortaya çıkar: İntikal. Dağlık ve ormanlık arazi piyade tümenlerinin intikallerini çok zorlaştırmaktadır. Yunan Taarruz sıklet merkezi anlaşılmıştır ama artık beş tümenin taarruz edeceği bu kesime yığınak yapmak, kuzeyden tümen kaydırmak için çok geçtir. Ordu baskına uğramanın çaresizliğiyle boğuşmaktadır.

Mehmet Nazım Bey her şeye rağmen 15 Temmuz sabahı karargahı ile hatta ulaşır. 58^{nci} Alayı Nasuhçal kesimine yerleşmiştir, ancak diğer alayı, 40^{nci} Alay Yumruçal'ı kamilen işgal

etmediği gibi alayın emniyetini sağlayacak önemli bir tepede de alaydan bir tek asker dahi yoktur. Bu durumun yıkım getireceğini gören Yarbay Mehmet Nazım Bey mahiyetindeki muhafız taburunun süvari bölüğünü o tepeye sürer. İşte ne olursa o anda olur. Tepeye hakim bir noktada mevzilenen Yunan makineli tüfeği ölüm yağdırmaya başlar.

Mehmet Nazım Bey aldığı iki ağır yara ile atından düşer. Karargahtan ve süvari bölüğünden çok az asker hayatta kalmayı başarır. Bunlardan biri, emir çavuşu, tümen komutanını atına attığı gibi Çöğürler İstasyonu'ndaki sargı yerine yetiştirir ama artık çok geçtir. Sadece tümen efradının değil, başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere tüm Türk Ordusu'nun gözbebeği Nazım Bey burada vatana eklenir.

Peki Şehit Yarbay Nazım Bey'in bu kadar sevilmesinin, Mustafa Kemal Paşa gibi binlerce değerli askerini kaybetmiş ama metanetini korumuş bir komutanın Nazım Bey'in ardından gözyaşı dökmesinin nedeni nedir? Şimdi Nazım Bey'in Milli Mücadele'nin az konuşulan Kuvayı Milliye döneminin sayfalarını aralayalım ve bu olağanüstü takdirin sebeplerinden birkaç örnek sunalım...

1920 yılının Nisan – Mayıs ayları bağımsızlık mücadelesi veren Ankara'daki yurtseverler için çok zor geçmektedir. Büyük Millet Meclisi açılmış, buna karşılık İstanbul hükümetinin organize ettiği ya da göz yumduğu isyanlar dört bir yanda patlak vermiştir. Bunlardan en sorunlu, en tehditkar olanı ise Bolu – Düzce yöresindeki isyandır.

Olay giderek Milli Mücadele'yi tehdit eder boyutlara ulaşır. Ayaklanmayı bastırmak üzere Hendek bölgesine gönderilen 24^{ncü} Tümen'in komutanı Binbaşı Mahmut Nedim Bey'in 21 Nisan 1920 günü, yine Teğmen Abdülkadir'in asiler tarafından hunharca şehit edilmesi ise bardağı taşıran son damla olur. Bu ihanet kat'i surette ezilmelidir.

Refet Paşa (Bele) emrine verilen kuvvetlerle isyanı bastırmak üzere bölgeye sevk edilir. Halil İbrahim Çolak'ın süvarileri ve 11^{nci} Tümen'den şişkin bir müfreze dışında bu harekate katılan bir birlik daha vardır; 480

mevcutlu bir tabur ile Demirci Mehmet Efe müfrezesinden Poslu Mestan Efe, Turnacı Mehmet Efe ve Dokuzun Mehmet Efe emrinde 300 atlı zeybekten oluşan, iki dağ topu ve bir makineli tüfek bölüğü ile destekli bir alay.

Bu alayın komutası ise genç bir subay vardır; Kurmay Binbaşı Mehmet Nazım!

Bolu – Düzce – Adapazarı bölgesindeki bu irticai ayaklanma Mudanya – Göynük yöresinde Halil İbrahim Çolak, Bolu – Düzce kesiminde ise Binbaşı Nazım kuvvetleri tarafından bastırılır. Ancak Türk subaylarına bu katli, bu hakaretleri reva görenlerden hesap sorulmalıdır. Ancak katil eşkıyalar Teğmen Abdülkadir'in sünnetsiz olduğu yönünde bir söylenti yaymış, halk da buna inanmıştır. Eşkıyalar “*Millicilerin aslında gavur olduğu*” iddialarını buna dayandırmaktadır.

Bunun üzerine Binbaşı Nazım Bey bir doktor ve şehrin ileri gelenleri huzurunda şehit teğmenin kabrini açtırır. Eşrafın ve bilhassa katillerin gözleri önünde yalan söylediklerini ortaya koyar. Burada Kuvayı Milliye'nin gayesinin İslam topraklarını düşmandan kurtarmak olduğunu kanıtla anlatmış olur. Bir anda şehirdeki hava tersine döner. Genç teğmeni katledenler ve katillere yardım ettiği kanıtlananlar katliamı gerçekleştirdikleri yerde kurulan sehpalarda idam edilir.

Binbaşı Nazım Bey Bolu – Düzce bölgesinde kaldığı süre boyunca Kuvayı Milliye'nin gerçeğini, İngiliz işbirlikçiliği yapanların ihanet ve yalanlarını halka anlatmak için çok büyük bir çaba sarf etmiştir. Yalnızca askeri görevini yerine getirmekle kalmayıp aynı zamanda Kuvayı Milliye'ye sempati yaratma başarısıyla da Ankara'da dikkat çeken Binbaşı Nazım, Türk askerinin itibarını yeniden tesis ettiği için ordu içerisinde de büyük takdir toplar.

Bolu yöresinde kaldığı sürede mümkün

olduğunca namazlarını cemaatle kılar. Dört aydır Bolu'dadır ve sadece kontrolü tümüyle sağlamakla kalmamış, halkın güvenini de kazanmıştır.

24 Eylül 1920 günü Cuma namazında Hafız Mehmet Arif Efendi minberde hutbesini okurken ayağa kalkar “gördüğümüz tahsile rağmen biz bile Arapça hutbeyi anlayamıyorsak, tahsilsiz sokaktaki vatandaş nasıl anlayacak? Bu hutbeyi Türkçe okumak mümkün değil midir?” diye sorarak cemaatin arasındaki müftü Amasyalı Ahmet Efendi’ den fetva ister. Daha müftü cevap vermeden mimberdeki hoca, Hafız Mehmet Arif Efendi okuduğu hutbenin Türkçesini tekrar etmeye başlar. Böylece vatandaşın dinini anlaması, özünü öğrenmesi adına Bolu’da çok önemli bir adım atılmış olur, müsebbibi de Binbaşı Mehmet Nazım Bey’dir.

Konya’da Bozkır, kuzeyde Bolu – Düzce isyanlarının bastırılmasında bu kadar büyük rol oynayan Binbaşı Nazım Bey Bolu’da Bolu – Düzce – Gerede – Mudurnu yöresi gençlerinden oluşan bir tümen kurar. Dönemin Bolu Belediye Başkanı bu tümene belediye bandosunu da dahil eder. 29 Ekim 1920 günü kendi oluşturduğu tümenin başında Binbaşı Mehmet

Nazım Bey Bolu’dan halkın coşkulu vedası ile Ankara’ya uğurlanır. Milli Mücadele’nin en buhranlı günlerinde isyan bastırmaya geldiği, Kuvayı Milliye’den nefret edilen Bolu’dan beş ay sonra törenle, bir kahraman olarak uğurlanmaktadır. Milli Mücadele’ye düşman Bolu’yu, Düzce’yi kazanmakla kalmamış, bu yöreden o dönemde çok ihtiyaç duyulan bir tümen de teşkil etmiştir.

Düzenli ordu kurma ve bu orduya asker bulma telaşı içerisinde, o karamsar ortamda bu genç Binbaşı akıl almaz şeyler yapmıştır. Birkaç gün sonra Büyük Millet Meclisi’nin önüne gelen tümeni gören vekiller, askerler mutlulukla birbirine sarılır. Öyle ki o dönemde Ankara’ya gelen yabancı temsilcilere hep bu tümen gösterilir, geçit törenleri yaptırılır. Bu en sıkıntılı dönemde Binbaşı Nazım Bey yaptıklarıyla Mustafa Kemal Paşa’ya da, BMM’ne de, orduya da rahat bir nefes aldirmiştir.

10 Ocak 1921’de bu mürettep tümen 4^{ncü} TÜMEN adını alır, Binbaşı Nazım Bey de yarbaylığa terfi ettirilerek 4^{ncü} TÜMEN’in ilk komutanı olur. Tümen efradı onu çok iyi tanımakta, çok sevmektedir. Kısa sürede komutanları hakkında anlattıkları diğer kıtalara da yayılır. Böylece Yarbay Nazım Bey sadece subay kadrosu arasında değil, erat arasında da bilinen, sevilen bir komutan haline gelir.

Bu atamadan yaklaşık altı ay sonra, kendi kurduğu tümenin bir neferi, yaralı komutanını istasyondaki doktorlara yetiştirmek için atını dolu dizgin sürerken ağlayarak ona yalvarır; “gözünü seveyim dayan komutanım”.

Yarbay Mehmet Nazım'ın bilinen son sözü dudaklarından burada dökülür;

“Asıl siz dayanın çocuğum”

Mustafa Kemal Paşa'nın en güvendiği subaylardan olan Mehmet Nazım Bey 35 yıllık

ömrünün 15 yılını vatan için dövüşerek, geri kalanını ise dövüşmeyi öğrenerek geçirmiştir. Kahraman komutanın cenazesini Kütahya'dan Ankara'ya bir insan seli uğurlamıştır.

Mehmet Nazım Bey şehadete erişmesinden bir gün sonra, 16 Temmuz 1921 günü, yani 98 sene önce bugün Albay'lığa terfi eder. BMM'nde

vekillerin duyduğu acı tarifsizdir. Sonra Mehmet Nazım Bey'in hayatta vatani ve anacığından başka kimsesi olmadığı anlaşılır; Annesi Libas Hanım'a şehadet tarihinden geçerli olmak üzere Eytam maaşına ilaveten Hidematı Vataniyye maaşı bağlanması oy birliği ile kabul edilir. 18 Ekim 1921'de 30 Lira olan maaş, 1923 yılında 158 milletvekilinin teklifi ile 60 Lira'ya çıkarılır. Milletvekilleri Şehit Miralay Nazım'ın annesine kendi maaşlarından çok daha yüksek bir maaş bağlanması için tek ses olur.

Aynı kanun kabul edilirken İzmir'in işgal edildiği gün defalarca süngülenmesine rağmen “zito Venizelos” (yaşa Venizelos) demeyen ve ölüm pahasına işgale karşı Türk subayının takındığı tavrın sembolü olan Şehit Miralay Süleyman Fethi Bey de dahil edilerek eşi Fatma Hanım'a Hidematı Vataniyye bütçesinden 40 Lira maaş bağlanır.

Annesinden başka yakını, Vatandan başka sevgilisi olmayan adam; Şehit Miralay Mehmet Nazım bugün Ankara'da, Devlet Mezarlığı'nda ebedi istirahatindedir.

Kütahya Eskişehir Muharebeleri bu şartlar altında bir hafta sonra Türk Ordusu'nun Sakarya'nın doğusuna çekilmesiyle sona erecek, ancak Yunanlar asıl amaçları olan “orduyu imha etmek” hedefine ulaşamadıkları için Ankara önüne gelmek ve Sakarya Boyu'nda intihar etmek zorunda kalacaktır.

16 Temmuz'da yaşanan bu felakete yol açan ihmalin müsebbibi 40^{nci} Alay kumandanı Binbaşı Ahmet Cemal Bey görevden alınır. Yerine 5 Ağustos'ta tayin edilen Yarbay Necip Kadri (Demirkazık) bir ay sonra Sakarya Meydan Muharebesi'nde çok başarılı bir idare gösterecektir. Şehit Albay Nazım Bey'in yerine ise 4^{ncü} Tümen'in komutasını 7 Ağustos'ta Mehmet Sabri (Erçetin) devralır. Binbaşı Ahmet Cemal Bey'in akıbeti konusunda tek bildiğimiz istiklalden sonra, hatta

1920'lerin sonunda hala binbaşı rütbesinde olduğudur.

Nazım Bey'in şehadetinden kendilerini sorumlu tuttuklarından mıdır bilinmez; 40^{nci} Alay'ın her neferi Sakarya'da adeta komutanına kavuşmak istercesine dövüşecek, cephenin en kritik yerlerinde düşmanın önünde duvar olacaktır.

Onun aziz hatırasını yaşatmak isteyen bir grup yurtsever ise sabırla adının şehit olduğu Çöğürler İstasyonu'na verilmesi için çaba sarf etmektedir.

Ruhun şad olsun "vatandan başka sevgili bilmeyen" Albayım...